

Життєдайні фільми

МАРИНА КОНДРАТЬЄВА

Коли я вступала до Театрального інституту, на кінофакультет, одна з моїх майбутніх викладачів сказала мені, що фільм «Про бідного гусара замовте слово» режисера Е.Рязанова не може бути улюбленою стрічкою. Мовляв, треба звертатися до Бергмана чи Фелліні — це справжнє мистецтво. Я дуже поважаю стрічки Фелліні, а фільми Бергмана (до творчості якого звернусь нижче) є для мене взірцем кінорежисури. Однак саме лірична стрічка Рязанова колись допомогла мені вистояти в важкій життєвій ситуації. Я була підлітком, жила в чужій країні. Всі мої друзі, перше кохання залишилися вдома, в Києві. Весела та лірична, бурхлива та сумна історія кохання гусара й доньки провінційного актора розповідала про, мабуть, банальні, але вічні почуття: любов, самопожертву, відданість. Ромansi у виконанні А.Миронова були яскравим тлом цього казкового сюжету. Зараз, коли я сама знімаю кіно, для мене є абсолютно зрозумілим: людське серце та душа передусім сприймають доброту та відвертість (якщо вони, зрозуміло, є у фільмі). Коли мені зовсім сумно і моторошно, я дивлюсь фільм М.Козакова «Покровські ворота». Це — знов-таки казка. Фільм розповідає про післявоєнне повсякденне життя у комунальній квартирі. Справжнє життя у “комунальному гнізді” завжди було не дуже зручним та приємним: одна спільна кухня, сварки, сусідські шкарпетки. Але Козакову вдалося зробити зі “спільного

комунального життя” окремі індивідуальні історії незвичайних людей — людей, що, попри тяжкий час, матеріальну скруту і надмірну публічність, створювали красиве і романтичне приватне життя. Я дуже часто замислююся, аналізую: чому наш пересічний глядач усе частіше віддає перевагу старим радянським фільмам, дедалі більше втрачаючи зацікавленість у американських блокбастерах чи інтелектуальному європейському кінематографі? На мою думку, тут є дві причини. Перше, це відсутність “простої розповіді певної історії”, тобто маю на увазі чіткий сюжет і зрозуміле його втілення на екрані. Сучасні американські та європейські стрічки, мабуть, більш цікаві спеціалістам та кіноманам, бо містять у собі багато філософсько-містичних ліній, неймовірну кількість спецефектів та тенденцію відходу від дійсності, того потоку життя, що нас оточує. А пересічний глядач, я впевнена, дивлячись кінострічку, хоче пережити ті почуття, які йому знайомі й небайдужі. Якщо взяти кінокласику, то, наприклад, Бергман, кожна стрічка якого має глибинні філософські роздуми над життям та смертю, молодістю й людськими стосунками, містить у собі певну історію. Проте завдяки емоційним, іноді шокуючим учинкам героїв, завдяки театральним паузам і суто технологічним засобам (монтаж, мізансцена, світло) кожна історія у виконанні Бергмана набуває авторського, але зрозумілого погляду. У фільмі «Полунична

поляна» Бергман повертає свого героя в дитинство, дає йому змогу побачити себе молодим і через це переосмислити все життя. Стрічка «Сцени з подружнього життя» розповідає про те, як можна повернути вже зникле почуття закоханості, «Крики та шепіт» — реальна історія спотворених взаємин між людьми. Коли я дивилась ці фільми у кінотеатрі, то помічала, що старі люди бачать у них одне, люди середнього віку — щось інше, молоді — геть зовсім інше. Але байдужих немає. Бергман, якого ледь не викинули зі студії «Свенсфільм» після двох перших провальних стрічок, винайшов свій стиль. А неповторність завжди цінувалася. Теж саме можна сказати про Тарантіно, Акі та Міккі Акурісмьякі, Кустурицу. Ці режисери несуть свою самотність, культуру своєї нації чи країни, але роблять це так, що їх стрічки є зрозумілими на всіх континентах світу. Друга причина, чому старі фільми знов оживають у XXI столітті — це тяжіння до романтики, казок для дорослих, до фільмів, після перегляду яких хотілося б жити з вірою у краще. Не знаю як кому, але мені після перегляду сучасних «шедеврів»: «Чужий проти Хижака», «Людина-павук», «Одинадцять друзів Оушена» та інших — стало просто зле. Утім, надію дає те, що і в наш час створюються світлі, талановиті фільми «про людей». Так, французька стрічка «Амелі» чи російська «Водій для Віри», німецька «Достукатися до небес», чи американський фільм-мультимедіа «Гарфільд» включають у себе ті основні компоненти, про які я писала вище: зрозумілу історію, що просякнута людськими почуттями, всім зрозумілими, які не залишають глядача байдужим. А ще — це красиві фільми. «Краса врятує світ» сказав класик. А я додаю, що краса та естетика врятовують світ. Я впевнена, що кожне зображення (рухоме чи статичне) має в собі певну енергетику, силу, яка може примусити нас зробити щось велике або ганебне. Ми бачимо «картинки» будь-де. Виходячи на вулицю, ми спостерігаємо життя: діти викликають у нас посмішку, вродлива жінка пробуджує жадання, бійка — це несправедливість і беззахисність. Я дуже

захоплююся старим голландським живописом, бо саме цьому народу вдавалось так чітко, помічаючи навіть дрібниці, передавати побутове життя тогочасного суспільства. Коли я вперше була в Римі й побачила всесвітньо відому скульптуру «П'єта», то відчула біль і радість усього світу. Але мене вразило товстєнне скло, під яким скульптура. Спочатку я гадала, що це захисне скло від крадіїв, а виявилось, що це скло захищає «П'єту» від вандалів, людей, що під враженням від цього витвору мистецтва вже неодноразово намагались його знищити. Скло, яке неможливо розбити сокирою, і яке є куленепробивним, захищає красу від негативного впливу. Те ж саме можна сказати і про кінематограф. Фільм — це дуже тонка річ, яку треба зберігати як книги, картини. Бо справді великі фільми здатні робити кращим не одне покоління людей. І кожне покоління сприймає той самий витвір мистецтва по-своєму. Коли на екран вийшов фільм «Хрещений батько», він вважався «правдивим, але жорстоким». Зараз, коли кров є нормою кінозображення, «Хрещений батько» вже перестав бути «страшним» фільмом. Він залишився красивою історією про «кохання і смерть». І якби сучасні бандити жили за тими ж принципами, що і Дон Карлеоне, може, і крові на екранах було б менше. Те, що колись уважали «страшним», із часом стає навіть кумедним, ті фільми, які колись були розраховані на аудиторію «після 16 років», демонструються вранці по телебаченню. Є повна свобода вибору, і мабуть це слушно. Кожен з нас має власні смаки, не можна нав'язати людині будь-яке, нехай найдуховніше мистецтво, якщо вона цього не хоче. Проте можна виховувати смак. І тут не останню роль відіграє кінематограф. Як відомо, діти зараз майже не читають книжок, не відвідують музеїв і до театрів ходять тільки на свята або гуртом зі шкільним класом. Майже весь час сучасні підлітки проводять біля комп'ютерів або телеекранів. Вони, як ніхто, зчитують інформацію. Останнім часом на наших екранах почали з'являтися документальні фільми, що яскраво, з використан-

ням як кінохроніки, так і сучасних цифрових технологій розповідають про історію, видатних постатей та події. На жаль, як правило, це російські чи західні стрічки. Наші документальні фільми рідко потрапляють на екрани телеканалів. А втім, це те документальне кіно, яке відстоює доброту і чесність, наголошуючи на майбутньому. Не тільки історія є цікавою для документаліста, але і сьогодення. А саме — люди, які незважаючи ні на що, мають справу свого життя, залишаються оптимістами, дарують іншим радість та добро. Це нікому не відомі, звичайні люди. Завдяки тому, що кінематографісти здобули можливість працювати в архівах, спиратися на правдиві факти, документальне кіно набуло гостроти і відвертості. Фільм «Війна. Український рахунок» режисера С.Буковського примушує глядача подивитися на Другу світову війну під новим кутом. Страшні цифри загиблих українців, відверті розповіді солдатів і вигнаних на роботу до Німеччини людей, які шкодують, що після перемоги не залишилися на землі ворога... Імена багатьох героїв забуто, сотні тисяч людей створили історію, подвиг і були на цій Землі недаремно. Стрічка є цікавою і, як мені здається, потрібною в наш час. Колись ув Америці під час “великої депресії” люди неймовірно часто відвідували кінотеатри. Чому? Бо на екранах був світ, якого не існувало в реальності. Голлівуд сотнями копій випускав мелодрами, музичні комедії, фільми, “в котрих все добре закінчувалося”. І люди, що отримували заряд позитивної енергії, були налаштовані на поліпшення свого світу. Я думаю, що й радянське суспільство, яке жило достатньо дико, ізольовано від світу, мало величезний позитивний вплив від добрих стрічок Гайдая, ніжних фільмів Чухрая та Тадоровського. А новорічні фільми! Нового року чекали не тільки, щоб вистояти чергу за мандаринами та приготувати олів'є, а й щоб раз на рік насолодитися «Чародійниками», «Доброго здоров'я помившись...», «Карнавальною ніччю». Ті фільми, як і промислові “дефіцити”, з'являлись рідко і може саме через це були такими очікуваними і потрібними.

Вони не тільки давали змогу забути про буденне життя, але і подарували багатом поколінням крилаті фрази: “яка гидота ваша заливна риба” чи “не вчить мене жити” та ін. А пісні! І досі на будь-якій розкладці ви знайдете пісні чи саунд-треки цих фільмів. Новорічні комедії створювали навколо себе окреме життя, в якому здійснювалися всі бажання і добро завжди перемагало зло. «Сирота казанська» — одна з останніх новорічних комедій, що була знята за класичними канонами “новорічних казок”. Режисер В.Машков створив сентиментальну, веселу, наївну і просту історію про дівчину, яка не мала батька, а в новорічну ніч отримала зразу трьох. І кожен з тих чоловіків був наділений своїми, неповторними рисами. І кожен з них не мав де зустріти Новий рік. І кожен з них дізнався у новорічну ніч, що скоро стане дідом... Казка! Так, це — казка, але яким сумним і надто серйозним став би світ без чарівних перетворень. 2004 рік був дуже багатим на кінопрем'єри. Глядачеві пропонували сотні стрічок різних жанрів. Я хочу зупинитися на тих фільмах, що є, на мою думку, життєдайними. «Вбити Біла» та «Вбити Біла 2» — фільми, які добрими навряд чи назвеш, але тут стільки крові, що в якийсь момент уся ця “велика бійка” переростає в гротеск: люди в залі починають просто сміятися. З одного боку, нічого не ясно, з іншого — кожен глядач розуміє щось своє. І так весь світ обертається. Та коли виходиш з кінотеатру, чомусь легшає на душі. Красива стрічка. Фільм «Тато» того ж таки В.Машкова здався мені якось миттєво обірваним, але по-справжньому людяним. Як часто ми не зважаємо на наших батьків, соромимося їх провінційності чи походження, робимо їм боляче, а потім уже стає запізно сказати “пробач”. Подивившись цей фільм, я подумала: яке щастя, що в мене є чарівні батьки і я маю змогу щодня казати їм “пробач!” Фільм, на мою думку, режисерськи є слабеньким. Але те, що випустив з уваги режисер, надолужили актори та віртуозна робота оператора. Вже згаданий «Водій для Віри» П.Чухрая — це старе, добре і мабуть

вже забуте кіно. Проста і стандартна для початку 1960-х років історія: донька генерала, з фізичними вадами, зла, вагітна та ще й залежна від алкоголю, є, втім, привабливою нареченою для генеральського водія, що мріє зробити кар'єру військового. Людське перемагає звірине. Маленький водій стає героєм. Я відверто плакала, переглядаючи цей фільм. Мабуть, хтось скаже, що це смішно: плакати від фільму! А я вважаю, що коли стрічка дає змогу плакати, це добре. Це немовби очищення. Німецька стрічка «Бах» показує великого композитора звичайною людиною з незвичайним талантом. У нього є сини, але вони весь час сваряться, в нього є прихильники, але вони зраджують, у нього є невістка, яка любить Баха як донька, але не може його зрозуміти. І ще є музика, яка так кепсько звучить на поганому органі. Фільм повністю передає тогочасну атмосферу. Здається, навіть зйомки відбувалися при свічках. Інтер'єри, одяг, посуд та їжа — все відтворено до найменших подробиць. І навіть актори за своєю поведінкою, геніальним гримом обертаються на звичайних старовинних бюргерів. Дивлячись цей фільм, глядач ніби на машині часу мандрує у реальному минулому. Хоча творчість Франсуа Озона мене не особливо вражає, його фільм «Басейн» — сон чи реальність відомої письменниці, що приїхала трошки відпочити до замиського будинку свого видавця, є яскравим прикладом побудови психологічних портретів у сучасному кінематографі. На першій погляд, «Басейн» є однією з багатьох, схожих між собою, психологічних стрічок. Проте, з іншого боку, у фільмі присутня індивідуальність режисера, весь час нас не залишає відчуття, що крім героїв фільму наявний ще хтось (кого ми не бачимо), від кого залежить уся ця історія. Взагалі, мені здається, цей фільм про те, що світ не такий жахливий, яким малює його наша уява. 2004 року народилися різні фільми: веселі, сумні, бездарні й талановиті. Бо фільми як і весь світ — різні, і створюють їх різні люди, з різними світоглядами. Чи є на силля на екрані нормою? Мабуть, що іноді — так. «Оскароносний» документальний фільм

«Фаренгейт 9/11», який не залишає байдужим, либонь, не був би таким сильним аргументом проти політики Буша, якби не страшна хроніка реальних подій. Одне, чого я не розумію і, мабуть, ніколи не збагну: навіщо смакувати зло? Мені здається, що як добро, так і зло на екрані повинні бути обумовлені сюжетом, тією ідеєю, що її вкладає в свій твір автор. Не можна завпадати у крайнощі: тільки солодкий чи тільки гіркий витвір мистецтва не зацікавить глядача. Має бути інтрига. Дія має відбуватися, рухати все навкруги. Колись ув одному зі своїх інтерв'ю Андрон Кончаловський сказав: «Простіше за все налякати людину, набагато важче примусити її сміятися». На мою думку, життєдайне кіно — це фільми, в яких є все: цукор, перець, сльози, роздуми, натхнення. І всі ці компоненти не заважають одне одному, а, навпаки, є взаємопов'язаними. До речі, мені здається, саме Україна може стати «батьківщиною життєдайного кіно». Хоча у нас зараз дуже мало знімається фільмів (переважно другорядні серіали та надромантичні телевізійні фільми), ті українські стрічки, що все ж таки виходять на екрани фестивалів, є професійними, цікавими, не завжди технологічно досконалими, але особливими. Студентська робота «Любов до зрадливої Нюски» розповідає про перше кохання двох хлопчиків, яких зачаровує доросла дівчина. Цей короткометражний фільм зроблено у манері «60-ті роки». Суміш світла, кольорової передачі та побудови сюжету створюють маленьку, але добру та веселу кінонвелу, такий собі спогад дитинства. Стрічка В.Васяновича «Проти сонця» (що, до речі, отримала другий приз поважного кінофестивалю у Клермон Феррані) — теж про любов. Однак це документальний фільм, що показує життя молодого скульптора. Поряд з ним завжди були жінки, але в його уяві тільки одна з них змогла зрозуміти цього звичайно-незвичайного хлопця. У фільмі використано чарівну сучасну українську музику. Особливий шарм надає стрічці жіночий голос за кадром, що французькою мовою співає «сумну пісню про кохання». На основі людського

непорозуміння режисер створює документальну комедію. «Мій Гоголь» режисера В.Яковенко — це особисте тлумачення процесу створення роману «Мертві душі» та й узагалі ціни за створення шедевр. Мені здалося, що звук у цій стрічці був зайвим, бо саме зображення настільки вражало своєю красою і якоюсь містичною силою... Віра Яковенко вже не в перший раз довела, що вміє створювати “красиві картинки”: кожен кадр в її фільмах — окрема картина, намальована засобами кінорежисури. Але якщо казати про красу в кадрі, то мене особисто вразила маленька стрічка В.Левенко «Про кохання...». Молода режисерка створила свій фільм з фотокарток, які вона сама зняла у Львові. Статичні фотографії оживають на екрані, створюючи неповторну атмосферу старого міста, де дві людини прощаються зі своїм коханням. Якщо не знати, що кожен кадр фільму — це фотографія, то можна навіть не побачити цього. Фотографії перетворюються на “рухоме кінозображення”, де старенький трамвай розмовляє з туманом, де поспішають люди, не помічаючи жалібної пісні ліхтаря... Я б сказала, що режисеру вдалося виділити “чисту романтику” з повсякденного життя великого міста. Українські фільми беруть із західного досвіду як гарне, так і погане. Наші стрічки технічно, безумовно, відстають від західних фільмів, серед яких навіть студентські роботи мають звук “Долбі” та надруковані на якісній плівці. Проте наші фільми містять у собі зрозуміліші нам проблеми, власну самотність.

Що таке життєдайні фільми? І чи потрібні вони взагалі? Різне мистецтво діє на різних людей по-різному. Але кожен шукає якогось натхнення, джерела, з якого можна дістати необхідну енергію для особистої реалізації. Люди відвідують виставки, ходять у кіно, читають книжки аби дізнатися про щось нове, збагатити, а іноді і вилікувати свою душу. Життєдайні фільми, на мою думку, поділяють саме лікувати розум та серце. Якщо людина, подивившись той чи той фільм, скаже собі, що все буде гаразд — це

позитивне мистецтво. Якщо фільм дасть нові сили працювати та жити — це і є життєдайне мистецтво. Наведу один приклад. Під час Другої світової війни було створено багато фільмів, що увійшли до скарбниці світового кінематографа. Серед них — добра казка «Попелюшка» з неповторним тандемом Гаріна – Раневської. У тяжкі, голодні, криваві роки народилася справжня чарівна казка. На мою думку, все у цьому фільмі є казковим: декорації, костюми і гра самих акторів. Коли я бачу на екрані Попелюшку, то мені здається, що саме таку Попелюшку уявляв собі Шарль Перо: ніжну, добру, маленьку дівчинку. Принц по-казковому закоханий, а король казково ображений на kota у чоботях. Ніколи більше я не бачила такого фільму-казки, де була б відтворена справжня атмосфера літературного твору. Король завершує фільм вічною фразою Шварца: ніхто не зробить ніжку маленькою, а душу великою. І, мабуть, саме через те, що творчій групі фільму вдалося створити справжню казку, цей фільм і досі дивляться і малі, і старі. В чому полягає життєдайність цієї стрічки? В тому, що все добре закінчується: добро перемагає зло. Але не тільки. Зіграти казкового героя набагато важче, ніж реальну людину. Бо поведінку, характер людей, котрі оточують нас можна вивчити, скопіювати, а казкового персонажа народжує вже наша фантазія. У «Попелюшці» оживають мідні глечики, і навіть миші відразу постають персонажами зі своєю історією. Є абсолютна віра в реальність казкового світу, де певні казки вже зіграно, а одна чарівна історія тільки починається... Є безкінечність життя. Про цей фільм можна написати окрему наукову працю, бо «Попелюшка» — це загадка, яку намагаються розгадати багато поколінь. Цей фільм у часи війни дарував багатьом надію на перемогу, на те, що пройде час, і люди знов заживуть своїм нормальним життям. Творча, художня, ідейна спрямованість фільму зробила його майже вічним. Є кінострічки, що стають життєдайними через свою незвичайну сюжетну побудову чи авангардний

режисерський хід. До таких фільмів можна віднести «Щасливий збіг обставин» режисера Ж.Кравчика. Ця французька мелодрама не має чіткого сюжету: весь час з'являються та зникають люди, наділені своєю власною історією. Одна сюжетна лінія перетікає в іншу. Такий сюжетний ряд загалом притаманний французькому кінематографу. Проте в цьому фільмі є явне відчуження людей один від одного. Мешканці міста ніби і живуть ув одному просторі, але є байдужими й абсолютно чужими один одному. «Щасливий збіг обставин» — це певні миттєвості, що раптово виникають. Зробити з буденного життя дзеркало суспільства, примусити глядача замислитися над, здавалося б, дрібницями — в цьому й полягає нестандартність сюжету та його унікальне режисерське втілення на екрані. Російський фільм «Копійка» режисера І.Диховичного — каламбур із життя «копійки»: першої моделі автомобіля «Жигулі». Іноді фільм здається занадто (до сміху і сліз) жорстоким чи нудним. Але кліпова форма побудови сюжету, постійна зміна кольорових гам, повсякчасний рух подій, яскраві характеристики — все це змушує глядача додивитися стрічку до кінця (якого, до речі, немає). Фільм незвичайного жанру, незрозумілий початок і обірваний кінець, музика — всіх жанрів та обірвані фрази. Але все це настільки порушує правила та закони кінематографа, що власною нестандартністю надирає на створення свого, чогось особисто «нового». А фільми, що спонукають до творчості, є також життєдайними. «Грегорі Мулін проти людства» режисера А.Пенгуера — фільм-бунт. Людина, що з дитинства перебуває у стані постійного стресу, що не тільки народилась у п'ятницю 13-го числа, а й виховувалась родичами-деспотами, у двадцять п'ять років вирішує кардинально змінити життя. Свій бунт Грегорі влаштовує у славному місті Парижі, де, як відомо, є все! Здатність людини докорінно змінити себе, влаштувати щось незвичайне дає іншим життєдайні сили. Всім нам іноді потрібно щось змінювати в собі та навколишньому світі. Життєдайним може бути простий

набір кадрів. Під час помаранчової революції влучно змонтовані кадри життя Майдану Незалежності, які демонструвалися на тлі нижніх, знайомих з дитинства пісень, викликали сльози та гордість за власну країну. Кадри, на яких були зафіксовані солдати, що їм приносили помаранчеві квіти, сніг і щасливі люди на вулицях міста... Справжнє єднання нації, гордість за те, що ми — українці, ми тут народились і весь світ дивується нашому мирному протесту проти ганебної влади, — все це було відтворено на екрані, аби дати протестувальникам на Майдані, кожній пересічній людині життєдайні сили. Нарешті і в українських кінематографістів з'явилась надія на те, що не тільки підніметься економіка і наші вчені зможуть реалізовувати себе на Батьківщині (а не їхати за кордон), і що наше суспільство стане більш гуманним і вихованим, а й що мистецтво підведеться з колін, і Україна буде ще славитися своїми сучасними кіношедеврами. Маючи досвід відвідування міжнародних кінофестивалів, я дійшла висновку, що в сучасному кінематографі є три течії: фільми-катастрофи, фільми-портрети (як правило, документальні стрічки), філософські стрічки (що з різних поглядів досліджують сучасне та минуле). Фільми-катастрофи мені особисто не цікаві (бо дуже часто в цих кіноопусах присутнє смакування якихось нечистот або людського горя). Я підкреслюю, що вказую тільки на свою гадку. Фільми-портрети (чи то людей, чи епохи взагалі) — це важкий жанр, бо тут потрібно до дрібниць дотримуватися правди (особливо якщо ми ведемо мову про документальне кіно). Іранська стрічка «Дзеркало» — це свічадо суспільства, в якому є все: релігійний фанатизм, середньовічні звичаї, бунт жінок (яким набрид їхній соціальний стан), нове покоління іранців, виховане на «Кока-колі» і прагненні бути вільними. Фільм складається з кількох реальних історій, кожна з яких (портрет родини чи соціального явища) відтворена у реальному часі з реальними людьми. «Гола» правда певного суспільного ладу постає у цьому фільмі певною моделлю всесвіту. Тут є все: жорстокість і відданість,

зрада і кохання. Утім, після перегляду стрічки залишається головне — надія. Російська стрічка «Марс», знята ученицею С.Соловйова, значною мірою є плагіатом: занадто вже багато паралелей виникає з фільмом того ж таки Соловйова й інших відомих російських режисерів. Але мені особисто цей фільм сподобався саме своєю життєдайною енергією. «Марс» — портрет провінційного містечка, де всі і все миттєве, але почуття та ідеї вічні. Це таке собі місто-планета: де все схоже на нашу буденність, але разом з тим є неповторним у своєму роді. Все начебто всерйоз, але водночас виглядає абсолютно фантастичним. І знов я повертаюсь до жанру “казка для дорослих”. Як сумно було б без таких фільмів! Кожен бачить світ по-своєму. Проте коли це “бачення” стає цікавим ще комусь, тоді народжується твір мистецтва. До філософських стрічок можна віднести фільми Фелліні, Тарковського і навіть, на мою думку, ранні стрічки Міхалкова та багатьох інших класиків кіномистецтва. Але якщо брати сучасний кінематограф, це безумовно фільми Акі та Міккі Акуресмякі, «Арізонська мрія» Е.Кустуріці, німецький фільм (на мою думку, шедевр) «Достукатися до небес» тощо. Доречно згадати в цьому контексті фільм Л.Саніна «Мамай». Фільм без сумніву, містить у собі філософію краси, любові й вічності. Фільм-притча, що дотримується канонів українського поетичного кіно, досліджує людські стосунки кризь призму метафори та символу. Таким чином, ми можемо говорити про поетичну філософію, втілену на екрані.

Наше життя, як відомо, складається з різних смут: то біла, то чорна.

Іноді хочеться кричати від радості, а іноді від болю. Справжнє мистецтво, на мою гадку, у кожної людини викликає саме ті почуття, що притаманні їй у конкретному психологічному стані. Кінематограф є дуже сильним акумулятором, мистецтвом, що вчить, лікує, змушує думати та аналізувати. Час змінюється, а отже, і тематика фільмів перебуває у постійному русі. Добре, що є багато кінострічок.

Кожен знайде своє віддзеркалення, розуміючи, що життя — складне, але таке цікаве.

Будь-який фільм являє собою безперечно суб'єктивний витвір мистецтва. Іншими словами: жодна стрічка не є бездоганною. Цього року багато кінокритиків передбачали перемогу «Авіатора» М.Скорсезе у головних номінаціях найвищої американської кінонагороди “Оскар”.

Але фільм не отримав жодної достойної статуетки. Коли я переглядала «Авіатора», то подумала, що фільм розраховано суто на американську аудиторію, і у Європі ця стрічка не буде мати великого успіху. По-перше, фільм нудний, і десь через півгодини мені особисто стало нецікаво дивитися далі цю “солодку історію”. По-друге, я абсолютно не бачу в Леонардо Дікапріо хоч якихось акторських здібностей (окрім цікавої зовнішності). По-третє, фільм зроблено навіть у “американському стилі” (в чомусь навіть манеру відтворення образів на екрані є скопійовано з торішнього “оскароносного” «Чикаго»). Відвідавши Америку, я зрозуміла, що життя в цій країні є досить повільним. Американцям не вистачає саме того, що мав головний герой стрічки — авантюризм і мільйонер Говард Гюз: життя без обмежень, ризик та безшабашність. Але Дікапріо створює на екрані образ самозакоханого хлопчика, в його Гюзі не має того польоту душі, який глядач очікує побачити на екрані. Хтось став фанатом «Авіатора» і називає цей фільм відкриттям року, хтось (як і я) вважає цю стрічку просто черговим голлівудським “витвором”. Те ж саме можна сказати і про фільм, що є переможцем цьогорічної номінації “Оскару” — «Дівчина на мільйон доларів». Події у фільмі розгортаються навколо жінки-боксера та її тренера. Для мене особисто жінки-боксери є чимось дивним, не сумісним з поняттям “жіночність”. Утім, сама стрічка, попри професію головної героїні, є більш людяною, ніж мужній «Авіатор». Може саме це зіграло роль у рішенні кіноакадеміків, може ще щось. Але Скорсезе (якого, до речі, вже вп'яте висували на здобуття “Оскару”) знов залишився по-

за увагою журі, знявши, на мою думку, свій найгірший фільм. Одного разу я читала наукову роботу з психології, в якій, серед іншого, згадувався фільм М.Формана «Політ над гніздом зозулі». Я дуже люблю цю стрічку (це саме той випадок, коли агресія і відкрите зло примушують стати кращим і добрішим). Однак досліді, проведені певною групою вчених, довели, що велика кількість глядачів, раз переглянувши цей фільм, були під таким враженням від стрічки, що відмовлялися взагалі коли-небудь ще раз її подивитися! Проте феномен цієї стрічки полягає в тому, що глядачам сам фільм сподобався, люди вважали його потрібним, але дивитися ще раз відмовлялися. Бо фільм (сюжет якого відбувається у психіатричній лікарні) так впливав на психіку глядачів, що вони мимоволі починали відчувати себе «пацієнтами з фільму». Тобто сюжет ставав реальністю, межа між глядачем і акторами зникала. Це диво, а будь-яке диво може по-різному впливати на людей. Я завжди дивувалась деяким кінокритикам, що, пишучи рецензію на той чи той фільм, подають свої погляди як «останню інстанцію», як беззаперечний вердикт. Безтактність, брак наголосу на «своєї суб'єктивній точці зору» можуть навіть завдати психологічної травми тим, хто створював фільм. Колись Микита Міхалков (стрічки якого завжди

викликали дискусію) сказав: «Я ніколи не читаю рецензій на свої фільми. Мої фільми годують журналістів, і вони повинні бути мені за це вдячними». Ця фраза викликала шквал обурення, але в одному кінорежисер Міхалков має рацію: фільми є дуже благодатною темою для статей у пресі. Ще одна проблема кінокритики — це дуже мала кількість професіоналів, що пишуть критичні статті для масової преси. Стаття, нехай і жорстока, але написана професійно, в якій погляд автора є обґрунтованим і зрозумілим, не викличе у режисера образи, а примусить його замислитися і зробити свої висновки. Взагалі, будь-яка критика, як і будь-який фільм, є абсолютно суб'єктивним явищем. Протилежністю суб'єктивізму постає максималізм. Хтось один вирішує, що є білим, а що чорним, і намагається примусити інших жити за своїми правилами. Де межі свободи? І чи взагалі треба обмежувати людину в таких проявах? А може, все ж таки потрібно мати якісь закони, що обмежували б певні явища? І тут знову я скажу: все є суб'єктивним, і кожна людина має свої моральні критерії (чи не має їх взагалі). Кожен — сам собі режисер, що знімає фільм під назвою «власне життя». І це власне життя може комусь бути до вподоби, а комусь — ні.

“Vital movies”

The article deals with the conception and analysis of so-called “vital movies”. These movies give spectators strength to live, inspire for creativity, make them think over the existence. The author considers older and newer vital movies that have positive influence on people.